

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ ТЕРНОПІЛЬСЬКЕ ОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ

РІШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ

30 травня 2017 року

м. Тернопіль

№ 06 – р/к

Справа № 853-ЗМС

Про порушення законодавства
про захист економічної конкуренції
та накладення штрафу

Адміністративна колегія Тернопільського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України, розглянувши матеріали справи № 853-ЗМС про порушення комунальним підприємством «Тернопільводоканал» (вул. Танцорова, 7, м. Тернопіль, ідентифікаційний код 03353845) законодавства про захист економічної конкуренції та подання Першого відділу досліджень і розслідувань від 03.08.2016 № 127 «Про попередні висновки по справі № 853 – ЗМС»,

ВСТАНОВИЛА:

За результатами розгляду звернень жителів села Плотича Тернопільського району та Плотичької сільської ради щодо правомірності дій комунального підприємства «Тернопільводоканал» (надалі – КП «Тернопільводоканал») при включенні до договорів на послугу централізованого холодного водопостачання додаткових умов та внаслідок цього нарахування плати за зазначену послугу в завищеному розмірі, розпорядженням адміністративної колегії Тернопільського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України від 02 червня 2016 року № 14-рп/к розпочато розгляд справи у зв'язку з наявністю в діях КП «Тернопільводоканал» ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

В ході розгляду справи встановлено наступне:

КП «Тернопільводоканал» діє відповідно до Статуту в новій редакції, затвердженого рішенням Тернопільської міської ради від 30.04.2009 №5/26/19, зареєстрованого державним реєстратором 18.08.2009 за № 16461050002003776 (зі змінами).

Власником та засновником КП «Тернопільводоканал» є Тернопільська міська рада.

У відповідності до Статуту КП «Тернопільводоканал» створене з метою забезпечення фізичних та юридичних осіб, розташованих на території м. Тернополя та навколишніх сіл, послугами централізованого постачання холодної води та централізованого водовідведення, а також з метою забезпечення належного функціонування та технічного стану об'єктів водопроводу та каналізації, водопровідно-каналізаційних мереж, які перебувають на балансі підприємства.

Згідно із «Витягом АБ № 880169 з «Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» КП «Тернопільводоканал» є юридичною особою, комунальним підприємством та здійснює діяльність відповідно до КВЕД: 36.00 (забір очищення та постачання води), 37.00 (каналізація, відведення та очищення стічних вод), 43.22 (монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування).

КП «Тернопільводоканал», надаючи платні послуги, здійснює господарську діяльність та згідно статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є суб'єктом господарювання.

Відповідно до ліцензії серії АГ № 500075 на централізоване водопостачання та водовідведення, виданої Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (надалі – НКРЕКП), КП «Тернопільводоканал» добуває, подає спеціальними мережами та продає товар – питну воду, а також приймає стічні води до комунальної каналізації, здійснюючи таким чином діяльність на ринках централізованого водопостачання та водовідведення.

Предметом діяльності та основними напрямками роботи КП «Тернопільводоканал» є безперервне забезпечення послугами централізованого постачання холодної води та централізованого водовідведення населення м. Тернополя та навколишніх сіл, а також інших споживачів.

У відповідності до вимог Закону України «Про захист економічної конкуренції», Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 5 березня 2002 року №49-р, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 1 квітня 2002 року за №317/6605 (надалі - Методика), територіальним відділенням проведено аналіз ринку централізованого холодного водопостачання в межах сіл: Плотича, Івачів Долішній, Гаї Гречинські, мкр. Гаї Чумакові (с. Байківці) Тернопільського району за період 2008 - 2016 років та по даний час.

Відповідно до пункту 2.2 Методики при здійсненні даного дослідження використовуються ті етапи визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання, що відповідають фактичним обставинам, зокрема особливостям товару, структурі ринку тощо.

Визначення об'єктів аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища.

Об'єктами аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища є:

- КП «Тернопільводоканал», яке надає послугу централізованого водопостачання;
- послуга з централізованого водопостачання.

Визначення товарних меж ринку.

Відповідно до Методики, товарними межами ринку є товар (товарна група), сукупність схожих, однорідних предметів господарського обороту, в межах якої споживач за звичайних умов може перейти від споживання певного виду предметів господарського обороту до споживання іншого. Товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів.

Централізоване питне водопостачання - господарська діяльність із забезпечення споживачів питною водою за допомогою комплексу об'єктів, споруд, розподільчих водопровідних мереж, пов'язаних єдиними технологічним процесом виробництва та транспортування питної води.

КП «Тернопільводоканал» надає послугу централізованого водопостачання фізичним та юридичним особам, яка згідно із статтею 5 Закону України «Про природні монополії», віднесена до сфери діяльності суб'єктів природної монополії.

Листом від 11.07.2016 №1790/16 (надалі – Лист) КП «Тернопільводоканал» повідомило, що *сільські водопровідні мережі не перебувають на балансі підприємства і у мешканців вищевказаних населених пунктів є можливість користуватися водою з власних свердловин.*

У ході дослідження ринку послуг централізованого водопостачання у селах Івачів Долішній, Плотича, Гаї Гречинські, мкр. Гаї Чумакові (с. Байківці) встановлено, що приватні будинки цих сіл під'єднані до вуличних водопровідних мереж, прокладених споживачами за власні кошти, які у свою чергу – до водогону, який знаходиться на балансі та обслуговуванні КП «Тернопільводоканал».

У відповідності до законодавства, суб'єкти природних монополій визначені за сферою діяльності, у даному випадку - це послуга централізованого водопостачання, а не за фактом балансової приналежності мереж.

Згідно статті 13 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» централізоване постачання холодної води та водовідведення є житлово-комунальною послугою і за функціональним призначенням відноситься до комунальних послуг.

Статтею 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» визначено, що товар – це будь-який предмет господарського обороту, у тому числі продукція, роботи, послуги, документи, що підтверджують зобов'язання та права.

Індивідуальні свердловини мешканців села використовуються тільки для власних потреб та не є товаром у значенні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

Згідно із пунктом 4.1 Методики, перелік товарів щодо яких має визначатись монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання, складається із **товарів**, які обертуються в Україні чи на відповідній її території і які мають для **продавців** (постачальників, виробників), **покупців** (споживачів, користувачів) ознаки одного (подібного, аналогічного) товару, що визначається специфічністю розміщення, монтажу, ціною.

У даному випадку, **продавцями** послуг з централізованого водопостачання є суб'єкти господарювання, які здійснюють експлуатацію об'єктів централізованого питного водопостачання, забезпечують міста, інші населені пункти, окремо розташовані об'єкти питною водою, шляхом централізованого питного водопостачання. **Споживачами** послуг з централізованого водопостачання є мешканці (населення), які використовують питну воду для забезпечення фізіологічних, санітарно-гігієнічних, побутових та господарських потреб. **Товаром**, щодо якого визначається монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання, є централізоване водопостачання.

Відповідно до пункту 5.1 Методики товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої *споживач за звичайних умов може легко перейти* від споживання одного товару до споживання іншого, та здійснюється із переліку товарів, які мають для продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів, користувачів) ознаки одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи), за показниками взаємозамінності, якими зокрема є: подібність призначення, споживчих властивостей, умов використання тощо, подібність фізичних, технічних, експлуатаційних властивостей і характеристик, якісних показників, відсутність суттєвої різниці в цінах тощо.

Послуга з централізованого водопостачання за споживчими властивостями, умовами використання, технічними, експлуатаційними властивостями і характеристиками тощо не має взаємозамінного товару.

Споживачі приміських сіл не можуть легко перейти від споживання послуги централізованого водопостачання, яку надає КП «Тернопільводоканал» до споживання аналогічної послуги, яка б надавалась іншим суб'єктом господарювання без певних обтяжень, зокрема: побудови (реконструкції) відповідної водопровідної мережі, що потребує значних капіталовкладень та тривалого часу, отримання дозвільних документів тощо.

Враховуючи наведене товарними межами ринку є послуга з централізованого водопостачання.

Визначення територіальних меж ринку.

Відповідно до пункту 6.1 Методики територіальні (географічні) межі ринку певного товару (товарної групи) визначаються шляхом установаження мінімальної території, за межами якої, з точки зору споживача придбання товарів (товарної групи), що належать до групи взаємозамінних товарів (товарної групи) є неможливим або недоцільним.

КП «Тернопільводоканал» надає послуги централізованого водопостачання 516 абонентам сіл: Івачів Долішній, Плотича, Гаї Гречинські, мкр. Гаї Чумакові (с. Байківці) Тернопільського району.

Характерною особливістю взаємодії попиту і пропозиції на ринку централізованого водопостачання є неможливість переміщення попиту географічно, оскільки необхідною умовою отримання зазначеної послуги є приєднання вуличних мереж водопостачання споживачів сіл до водопровідних мереж КП «Тернопільводоканал». За межами цих мереж користування послугою централізованого холодного водопостачання є неможливим.

Мережі інших суб'єктів господарювання до яких можна було б підключити вуличні чи будинкові водопровідні мережі відсутні.

Отже, враховуючи вищенаведене, територіальними межами ринку централізованого водопостачання є села: Івачів Долішній, Плотича, Гаї Гречинські, мкр. Гаї Чумакові (с. Байківці) Тернопільського району, де розташовані водопровідні мережі, які приєднані до мереж КП «Тернопільводоканал».

Часові межі ринку.

Часові межі ринку визначаються як проміжок часу, протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок товару із сталою структурою.

У межах сіл: Івачів Долішній, Плотича, Гаї Гречинські, мкр. Гаї Чумакові (с. Байківці) Тернопільського району протягом 2008-2016 років та по даний час склад продавців - суб'єктів господарювання, що надають послугу з централізованого холодного водопостачання не змінювався, тобто, структура даного ринку є сталою.

Отже, часовими межами ринку централізованого водопостачання в територіальних межах діючих мереж, що досліджувався, є період з 2008 року по даний час.

Бар'єри вступу на ринок потенційних конкурентів.

Послуга централізованого водопостачання, відповідно до статті 5 Закону України «Про природні монополії», віднесена до сфери діяльності суб'єктів природної монополії. Відповідно до статті 1 цього Закону конкуренція на зазначеному ринку, внаслідок технологічних особливостей, неможлива. За таких підстав, потенційні конкуренти у КП «Тернопільводоканал» на ринку централізованого водопостачання відсутні, внаслідок обмеженості можливостей доступу щодо надання цієї послуги та наявності бар'єрів доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, зокрема через отримання ліцензії, строки будівництва нових мереж водопостачання в зазначених територіальних межах тощо.

Установлення монопольного (домінуючого) становища.

КП «Тернопільводоканал» не надало докази, що зазнає значної конкуренції на ринку послуги централізованого холодного водопостачання в територіальних межах вищезазначених населених пунктах Тернопільського району.

Враховуючи наведене, відповідно до статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції», Методики, КП «Тернопільводоканал» займає монопольне (домінуюче) становище на ринку послуги централізованого холодного водопостачання в територіальних межах сіл: Івачів Долішній, Плотича, Гаї Гречинські, мкр. Гаї Чумакові (с. Байківці) Тернопільського району, де розташовані водопровідні мережі, які приєднані до мереж КП «Тернопільводоканал» з часткою 100%, як таке, що немає жодного конкурента.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» комунальні послуги – результат господарської діяльності, спрямований на задоволення потреби фізичної чи юридичної особи, зокрема у забезпеченні холодною водою.

Частиною першою статті 19 Закону визначено, що відносини між учасниками договірних відносин у сфері житлово-комунальних послуг здійснюються виключно на договірних засадах.

Згідно із статтею 21 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» виконавці послуг, в даному випадку КП «Тернопільводоканал», зобов'язані підготувати та укласти із споживачами договір на надання житлово-комунальних послуг з визначенням відповідальності за дотримання умов його виконання згідно з типовим договором.

Таким чином, відповідальність щодо дотримання в умовах договорів вимог, зазначених типовим договором, лягає на виконавця послуг, як на розробника умов договорів та ініціатора їх укладання.

Постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2005 № 630 затверджені Правила надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення (надалі Правила) та типовий договір про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення (надалі типовий договір). Правила регулюють відносини між виконавцем послуг, фізичними та юридичними особами, які отримують або мають намір отримувати послуги з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення.

Пунктом 8 Правил визначено, що послуги надаються споживачеві згідно з договором, який оформляється на основі типового договору.

Відповідно до статті 184 Господарського кодексу України укладання господарських договорів на основі типових договорів повинно здійснюватися з додержанням умов, передбачених статтею 179 цього Кодексу, не інакше як шляхом викладення договору у вигляді єдиного документа, оформленого згідно з вимогами статті 181 цього Кодексу та відповідно до правил, встановлених нормативно-правовими актами щодо застосування примірного або типового договору.

Абзацом другим частини третьої статті 6 Цивільного кодексу України передбачено, що сторони у договорі не можуть відступити від положень актів, якщо в цих актах прямо вказано про це, а також у разі, якщо обов'язковість для сторін положень актів цивільного законодавства впливає з їх змісту або із суті відносин між сторонами.

КП «Тернопільводоканал» надає споживачам сіл: Івачів Долішній, Плотича, Гаї Гречинські, мкр. Гаї Чумакові (с. Байківці) Тернопільського району послугу з централізованого водопостачання на підставі договорів «Про водозабезпечення» (надалі Договори).

Усі Договори укладені з мешканцями цих сіл мають однакову текстову частину, за винятком мкр. Гаї Чумакові, в частині розподілу різниці показів загальногрупових лічильників.

Територіальним відділенням проведено аналіз Договорів, наданих КП «Тернопільводоканал» Листом, які воно уклало з споживачами зазначених сіл Тернопільського району у 2014-2016 роках, зокрема, «Договір про водозабезпечення» від 20.06.2014 № 14995 із Зарецькою Н.О., від 25.05.2015 № 62360 із Марко Л.Я., (с. Плотича), від 14.03.2016 № 48068 із Клим В.І. від 16.05.2014 № 59037 із Кузь С.О. (с. Гаї Гречинські), від 28.04.2014 № 41592 із Салій Г.Я., від 08.05.2015 № 63803 із Вонс Н.В. (с. Гаї Чумакові), від 19.05.2016 № 370055 із Бабій Л.В., від 06.11.2014 № 370068 із Самарським В.Р. (с. Івачів Долішній) .

При цьому виявлено, що КП «Тернопільводоканал» у всіх Договорах зазначило себе Виробником, всупереч Правилам та типовому договору, в яких регулювання відносин здійснюється між суб'єктом господарювання, предметом діяльності якого є надання житлово-комунальних послуг (Виконавцем), і фізичною або юридичною особою (Споживачем), яка отримує або має намір отримувати послуги з постачання холодної води.

Згідно статті 19 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» (доповнено новою частиною згідно із Законом № 1198- VII від 10.04.2014) виконавцем послуг з централізованого постачання холодної води та послуг з водовідведення для об'єктів усіх форм власності є суб'єкт господарювання, що провадить господарську діяльність з централізованого водопостачання та водовідведення.

Отже, КП «Тернопільводоканал» у всіх Договорах, які були укладені після 26.04.2014 (день набрання чинності Закону України № 1198- VII), повинно виступати як виконавець і дотримуватись усіх прав і обов'язків виконавця послуг, а Договори укладені до того, з метою приведення їх у відповідність до вимог чинного законодавства, необхідно було переукласти або внести у них зміни.

Також, у Договорах відсутні певні зобов'язання виконавця, передбачені Типовим договором, зокрема такі підпункти:

- повідомляти споживача про плановану перерву в наданні послуг через засоби масової інформації, а також письмово не пізніше ніж за 10 днів до її настання (крім перерви, що настає внаслідок аварії або дії непереборної сили) із зазначенням причини та часу перерви в наданні послуг (підпункт 7 пункту 19 Типового договору);

- відшкодовувати збитки, завдані майну та/або приміщенню споживача та/або членів його сім'ї, шкоду, що заподіяна його життю чи здоров'ю внаслідок неналежного надання або ненадання послуг, а також моральну шкоду в порядку та розмірі, які визначаються відповідно до законодавства і цього договору (підпункт 18 пункту 19 Типового договору);

Крім того, КП «Тернопільводоканал» внесло в зміст Договорів ряд пунктів, що не відповідають типовому договору та вимогам Правил, зокрема:

1. «2.5. Кількість фактично спожитої води визначається на підставі показів індивідуальних та загальногрупових засобів обліку, повірених та опломбованих Виробником.

2.6. Якщо сумарна кількість води, спожитої мешканцями, які використовують воду із відповідного (спільного) водопровідного вводу, не відповідає показам загальногрупового водолічильника, Виробник здійснює перерахунок розміру плати за фактично надані послуги з урахуванням його показів. Різниця розподіляється між усіма Споживачами, які споживають воду із даного водопровідного вводу, пропорційно кількості мешканців у будинку».

Споживачам мкр. Гаї Чумакові (с. Байківці) «*різниця розподіляється пропорційно кількості абонентів*».

Частиною 2 статті 26 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» визначено, що договір між виконавцем / виробником та споживачем не може містити умов, що вводять додаткові види оплати послуг, не передбачені типовими договорами на надання житлово-комунальних послуг, затвердженими Кабінетом Міністрів України.

Пунктом 7 типового договору передбачено, що плата за надані послуги за наявності засобів обліку води справляється за їх показами згідно з пунктами 10-13 Правил, де вказано, що оплата послуг за показаннями квартирних засобів обліку провадиться у разі здійснення обліку в усіх точках розбору холодної води у квартирі незалежно від наявності засобів обліку на вводах у багатоквартирний будинок. Різниця між показами загальнобудинкових засобів обліку та сумарних витрат води за показаннями усіх квартирних засобів обліку розподіляється між споживачами, які не мають квартирних засобів обліку, пропорційно кількості мешканців квартири в разі відсутності витоків із загальнобудинкової мережі.

2. «2.11. У випадку, якщо Споживачем порушено установлені терміни повірки індивідуального засобу обліку води, нарахування за спожиту воду проводиться відповідно до затверджених в уставленому порядку норм водопостачання та показів загальногрупового водоміра за весь термін такого порушення.

4.3.10. Проводити нарахування за затвердженими в уставленому порядку нормами водоспоживання та показниками загальногрупового водолічильника у випадку порушення Споживачем установлених термінів повірки індивідуального засобу обліку води та/ або неподання показів індивідуального водоміра більше 6-ти місяців підряд».

Згідно п.10, п.15 Правил та п. 11 типового договору справляння плати за нормативами (нормами) споживання за наявності квартирних засобів обліку без урахування їх показань не допускається, за винятком випадків, несправності засобів обліку води, що не підлягає усуненню. Нарахування плати за нормами споживання, у разі порушення споживачами установлених термінів повірки індивідуальних засобів обліку води або неподання показів індивідуального водоміра більше 6-ти місяців підряд законодавством не передбачено.

3. «4.2.3. У разі відсутності індивідуального засобу обліку, обов'язково забезпечити, протягом 3-х місяців з моменту підписання даного Договору, придбання та встановлення за власний рахунок такого індивідуального засобу обліку холодної води».

Згідно п. 21 Правил у разі відсутності у квартирі (будинку садибного типу) та на вводах у багатоквартирний будинок засобів обліку води плата за надані послуги справляється згідно з установленими нормативами (нормами) споживання: з централізованого постачання

холодної та гарячої води і водовідведення – з розрахунку на одну особу та на ведення підсобного господарства.

Отже, за Споживачем залишається виключне право обирати порядок обліку холодної води (або згідно з установленими нормативами (нормами) споживання, або за показами індивідуального засобу обліку). Обов'язкове встановлення індивідуальних водолічильників протягом зазначеного терміну не передбачене типовим договором та Правилами.

4. «4.2.12 У разі наявності засобів індивідуального обліку холодної води щомісяця в період з 5 до останнього числа поточного місяця подавати їх покази. У випадку неподання таких даних, нарахування проводиться за середньодобовою витратою води за останні 3 місяці, або за період від моменту встановлення індивідуального засобу обліку. Якщо споживач не подав показники індивідуального водоміра протягом 6-ти місяців підряд, нарахування проводиться за затвердженими в установленому порядку нормами водоспоживання та показами загальногрупового лічильника».

Пунктом 15 Правил передбачено, що споживач оплачує послуги з централізованого водопостачання холодної води згідно із середньомісячними показаннями засобів обліку води за попередні три місяці у разі проведення періодичної перевірки засобів обліку, інші випадки не передбачені ні типовим договором, ні правилами. Щодо не допустимості справляння плати за нормативами (нормами) споживання за наявності квартирних засобів обліку без урахування їх показань було уже зазначено вище.

5. «4.3.7. Припиняти Споживачеві надання послуг у разі:

- порушення термінів оплати спожитих послуг;
- невиконання Споживачем умов цього Договору;
- недопуску представника Виробника до водолічильників, водопровідних мереж, пристроїв та приладів на них;
- невиконання вимог та приписів Виробника.

10.5. Виробник вправі припинити Споживачу надання послуг за цим договором, у випадку наявності в останнього заборгованості перед Виробником по інших грошових зобов'язаннях, в т.ч. непередбачених умовами даного Договору (пеня, судові витрати, перевірка, ремонт водолічильника, надання інших послуг, виконання робіт, невиконання технічних умов чи порушення термінів оплати за технічні умови і пайову участь, тощо якщо такі є)».

Законом України «Про житлово-комунальні послуги» встановлено, що комунальні послуги надаються споживачу безперебійно. Випадки, за яких припиняється надання житлово-комунальних послуг, визначені частиною третьою статті 16 цього Закону, а саме:

- проведення ремонтних і профілактичних робіт виконавцем/виробником за графіком, погодженим з виконавчими органами місцевих рад або місцевими державними адміністраціями згідно з діючими будівельними нормами і правилами, правилами технічної експлуатації і користування, положеннями про проведення поточного і капітального ремонтів та іншими нормативними документами;
- міжопалювальний період для систем опалення, рішення про початок та закінчення якого приймається виконавчими органами відповідних місцевих рад або місцевими державними адміністраціями виходячи з кліматичних умов, згідно з діючими будівельними нормами і правилами, правилами технічної експлуатації та іншими нормативними документами;
- ліквідацію наслідків, пов'язаних з дією непереборної сили.

Зазначені вище умови припинення надання КП «Тернопільводоканал» послуги з централізованого водопостачання Споживачу за цим Договором не визначені законодавством.

6. «2.10. Зняття показників загальногрупового лічильника проводиться щомісячно представником Виробника у присутності і за сприяння представника Сільської ради. Споживач, за власним бажанням, попередньо узгодивши час з представником Сільської ради, може взяти участь при знятті показників загальногрупового водоміра. Участь Споживача не вважається обов'язковою.

6.3. Підключення, перепідключення Споживача до іншого водопровідного вводу можна проводити лише з дозволу Виробника та внесення змін у Схему розмежувань, оскільки, такі зміни можуть вплинути на розмір нарахувань іншим абонентам. Для цього Споживачу необхідно подати Виробнику погодження Сільської ради. Без такого погодження та дозволу на водоспоживання вважається самовільним і нарахування за водопостачання проводиться за пропускну здатністю самовільно влаштованого водопровідного вводу до будинковолодіння Споживача.

10.4. Представник Виробника вправі проводити обстеження водопровідних мереж (приладів та пристроїв на них) будь-якого Споживача та складати акти за результатами цих обстежень. У разі виявлення представником Виробника порушень вимог законодавства в сфері водопостачання, такий акт складається в присутності Споживача (у випадку порушення на сільських водопровідних мережах – в присутності представника Сільської ради та скріплюється підписами представника Виробника та представника Споживача».

Вуличні водопровідні мережі мешканці вищезазначених сіл прокладали спільно за власні кошти і вони не перебувають на балансі сільських рад. У зв'язку з цим, зняття показів загальногрупових лічильників, підключення, перепідключення споживачів, складання актів про порушення на сільських водопровідних мережах, погодження Схеми розмежування балансової належності водопровідних мереж повинно здійснюватись за обов'язковою участю споживачів (як власників), з однієї сторони та КП «Тернопільводоканал» (як виконавця), з другої. Повноваження сільської ради визначені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», яким не передбачено таких функцій органів місцевого самоврядування.

7. «10.2. Функції виконавця послуг водопостачання у своєму будинковолодінні та на сільських водопровідних мережах Споживачем виконуються самостійно (при умові відсутності договору на виконання таких послуг з іншими фізичними чи юридичними особами)».

Цей пункт суперечить статті 19 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» в якій визначено, що виконавцем послуг з централізованого постачання холодної води та послуг з водовідведення для об'єктів усіх форм власності є суб'єкт господарювання, що провадить господарську діяльність з централізованого водопостачання та водовідведення. Аналогічна норма щодо виконавця послуг встановлена у пункті 1.3 Порядку визначення виконавця житлово-комунальних послуг, затвердженому наказом Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 25.04.2005 № 60.

У листі - роз'ясненні Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 06.01.2016 № 7/9-106 вказано, що «Правила, які регулюють відносини між суб'єктом господарювання, предметом діяльності якого є надання житлово-комунальних послуг і фізичною та юридичною особою, яка отримує або має намір отримувати послуги з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення, поширюються і на споживачів, що проживають у будинках садибного типу. Пунктом 8 Правил визначено, що послуги надаються споживачеві згідно з договором, що оформляється на основі типового договору».

Укладення із споживачами договорів у редакції, де відсутні усі обов'язки КП «Тернопільводоканал», передбачені Типовим договором, та включені вищезазначені пункти, що не відповідають вимогам нормативно-правових актів, може призвести до обмеження прав споживачів на отримання послуги централізованого холодного водопостачання відповідної якості, кількості і справедливої оплати за неї та, в свою чергу, до ущемлення їх інтересів.

Вищезазначені дії були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку, оскільки у цьому випадку жоден з його учасників не зміг би одноосібно, на протязі певного часу вчиняти необґрунтовані дії із встановлення умов реалізації послуги, а споживачі мали би можливість відмовитися від послуг комунального підприємства, умови надання яких їх не влаштовують, тобто мали б можливість вибору.

Дії КП «Тернопільводоканал» по укладанню із споживачами сіл: Івачів Долішній, Плотича, Гаї Гречинські, мкр. Гаї Чумакові (с. Байківці) Тернопільського району договорів про надання послуги з централізованого холодного водопостачання, які містять вимоги, що погіршують законодавчо встановлені умови її надання, є порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченим пунктом 2 статті 50 та частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, що може призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

2. . Вуличні мережі у селах Івачів Долішній, Плотича, Гаї Гречинські, мкр. Гаї Чумакові (с. Байківці) Тернопільського району під'єднані до водопроводу КП «Тернопільводоканал» і в точках розмежування балансової належності мереж, встановлено загальногрупові лічильники.

Згідно Листа КП «Тернопільводоканал» нарахування плати за водопостачання абонентам зазначених сіл, проводилося згідно показів індивідуальних водолічильників чи норм та з врахуванням показників загальногрупових водолічильників починаючи з :

01.03.2008 – с. Івачів Долішній;

01.12.2008 – с. Гаї Чумакові;

01.01.2011 – с. Гаї Гречинські;

01.01.2011 – с. Плотича

Якщо сумарна кількість води, спожитої мешканцями, які використовують воду із відповідного (спільного) водопровідного вводу, не відповідає показам загальногрупового водолічильника, Виробник здійснює перерахунок розміру плати за фактично надані послуги з урахуванням його показів. Різниця розподіляється між усіма Споживачами, в тому числі, і тими, що мають встановлені квартирні засоби обліку води, які взяті на абонентський облік та споживають воду із даного водопровідного вводу, пропорційно кількості мешканців у будинку. Жителям мкр. Гаї Чумакові с. Байківці розподіл здійснюється пропорційно кількості абонентів.

Різниця, яка виникла за вищевказані періоди та виставлена до оплати споживачам, складає :

№ з/п	Назва населеного пункту	Сума донарахувань різниці по загальногрупових лічильниках, грн.	Кількість абонентів, які отримують послуги водопостачання
1	с. Івачів Долішній	36804,51	95
2	с. Гаї Чумакові	18394,51	40
3	с. Гаї Гречинські	71251,32	174
4	с. Плотича	242596,18	207
5	Всього:	369046,52	516
Разом:		90406,63	279481,96

Попередньо уже зазначалося, що частиною 2 статті 26 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» визначено, що договір не може містити умов, що вводять додаткові види оплати послуг, не передбачені типовим договором на надання житлово-комунальних послуг, затвердженим Кабінетом Міністрів України. Зокрема, пунктом 7 типового договору передбачено, що плата за надані послуги за наявності засобів обліку води справляється за їх показами згідно з пунктами 10-13 Правил.

Таким чином, порядок обліку та нарахування плати за послугу централізованого водопостачання, який КП «Тернопільводоканал» застосовує абонентам зазначених сіл не передбачений нормативно-правовими актами, які регулюють відносини між виконавцями / виробниками та споживачами зазначеної послуги.

Окрім того, покази загальногрупових лічильників і квартирних знімаються не в один день і тому визначення різниці є некоректною.

Так, наприклад, зняття показів загальногрупового лічильника, який встановлений на врізці у колодязі № 7 с. Плотича у квітні було проведено 27.04.2016, про що свідчить акт зняття показників загальногрупових водомірів, який підписаний односторонньо, лише представником КП «Тернопільводоканал» (контролером Бута О.Р.).

До вищевказаної врізки приєднано 58 споживачів, з яких:

6 - нарахування здійснюється згідно з нормами,

52 - встановлені індивідуальні лічильники.

Покази індивідуальних лічильників 17 споживачам, згідно відомості за квітень 2016 року, були внесені через пункти прийому, телефон, інтернет з 08 квітня по 04 травня 2016 року, 20 споживачам - 01.05.2016, виходячи із середньомісячного показання лічильників за попередні місяці, 15 споживачам – нарахування за показами індивідуальних лічильників не проводилось.

Покази індивідуальних лічильників лише 6-ти споживачів були враховані одночасно із показами загальногрупових.

Споживачам, які подали покази лічильників у першій декаді місяця, очевидно враховане споживання води за попередній місяць. Зняття показів водомірів контролерами, згідно яких проводилось нарахування плати за воду, здійснено 14.05.2016.

Третині споживачів, які протягом місяця не подали показника лічильника внесений показник, виходячи із середньомісячного споживання за попередні місяці. Як вже зазначалось, пунктом 15 Правил передбачено, що споживач оплачує послуги з централізованого водопостачання холодної води згідно з середньомісячними показаннями засобів обліку води за попередні три місяці лише у разі проведення періодичної повірки засобів обліку, інші випадки не передбачені ні типовим договором, ні Правилами.

Для прикладу некоректності такого нарахування, споживачеві Вацко М.С. (вул. Шевченка, 59/1) за 4 місяці (березень-червень) нарахування проводилось за середньодобовою витратою води, що свідчить про неможливість встановлення, у такий спосіб, фактичної кількості її використання.

При застосуванні такого порядку нарахування має місце різниця між розходом води за показами загальногрупових лічильників та сумарним розходом води за показами споживачів спільного вводу, на врізці у колодязі № 7 с. Плотича, яка за період з січня по червень 2016 року становила від 229,34 до 1255,024 м. куб. в місяць. У зв'язку з цим, деяким споживачам було донараховано, із врахуванням зазначеної різниці, у декілька разів більше метрів кубічних води від фактичного споживання, згідно показів індивідуальних лічильників. Так, наприклад, у березні 2016 року споживачами:

- Хорош Я.Й. (вул. Галицька, 2/1, індив. ліч. № 006584) фактично спожито – 1,000 м. куб., донараховано – 13,195 м. куб;

- Повшак С.В. (вул. Проектна, 13/1, індив. ліч. № 201286) фактично спожито – 4,842 м. куб., донараховано – 32,988 м. куб;

- Лучка М.І. (вул. Шевченка, 21/1, індив. ліч. № 329950) фактично спожито – 1,774 м. куб., донараховано – 26,39 м. куб.

Таким чином, неоднчасне зняття показів індивідуальних та загальногрупових лічильників призводить до неможливості визначення фактичної різниці між ними та не дозволяє встановити реальну кількість води використаної кожним споживачем. При одночасному знятті усіх показників засобів обліку води зазначена вище різниця може бути незначною, або взагалі відсутньою.

Аналогічний механізм розподілу показів загальногрупових лічильників КП «Тернопільводоканал» застосовує до всіх споживачів сіл: Івачів Долішній, Плотича, Гаї Гречинські, мкр. Гаї Чумакові (с. Байківці) Тернопільського району, які під'єднані до водопроводу КП «Тернопільводоканал» і в точках розмежування балансової належності мереж, встановлені загальногрупові лічильники.

З метою отримання роз'яснення щодо правомірності дій КП «Тернопільводоканал» в частині донарахування споживачам сільських населених пунктів різниці, яка виникла між

показами індивідуальних лічильників і нормами споживання та показниками загальногрупових засобів обліку, територіальне відділення звернулося до НКРЕКП (лист від 03.02.2017 № 4.4e/68).

Листом від 13.03.2017 № 2528/19.3/7-17 НКРЕКП надала відповідь у якій зазначено, що *«відповідно до частини другої статті 26 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» договір не може містити умов, що вводять додаткові види оплати послуг, не передбачені типовими договорами на надання житлово-комунальних послуг».*

Необґрунтоване нарахування споживачам плати за послугу централізованого водопостачання, що не передбачене нормативно-правовими актами, призводить до понесення ними додаткових витрат та, в свою чергу, до ущемлення їх інтересів.

Такі дії КП «Тернопільводоканал» стали можливими у зв'язку з тим, що воно займає монопольне (домінуюче) становище на ринку централізованого холодного водопостачання та не зазнає конкуренції на ньому, тобто може диктувати свої умови.

За умови існування значної конкуренції на ринку, між суб'єктами господарювання відбувалося б змагання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими учасниками ринку, що є змістом поняття конкуренції згідно статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції», завдяки якому споживачі надали би перевагу тому суб'єкту господарювання, який пропонує найбільш вигідні умови, тобто мали б можливість вибору.

Дії КП «Тернопільводоканал» по необґрунтованому нарахуванню споживачам сіл: Івачів Долішній, Плотица, Гаї Гречинські, мкр. Гаї Чумакові (с. Байківці) Тернопільського району плати за послугу централізованого холодного водопостачання, є порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченим пунктом 2 статті 50 та частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, що призвели до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

За результатами розгляду розпорядження адміністративної колегії Тернопільського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України від 02.06.2016 року №14-рп/к по справі №853-ЗМС «Про початок розгляду справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції» КП «Тернопільводоканал» надано пояснення (надалі – Пояснення).

В Листі КП «Тернопільводоканал» зазначило, що при врегулюванні відносин із споживачами, застосовує вимоги Цивільного кодексу України, *відповідно до яких сторони є вільними у визначенні умов договору з врахуванням вимог актів цивільного законодавства.*

Проте, визначення основних засад організаційних, господарських відносин, що виникають у сфері надання та споживання житлово-комунальних послуг між їхніми виробниками, виконавцями і споживачами, а також їхніх прав та обов'язків регулюється спеціальними нормами законодавства: Законом України «Про житлово-комунальні послуги», Правилами надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2005 № 630.

КП «Тернопільводоканал» у Поясненні зазначає, що порядок розрахунків із споживачами сіл: Івачів Долішній, Плотица, Гаї Гречинські, мкр. Гаї Чумакові (с. Байківці) Тернопільського району з врахуванням показників загальногрупових водолічильників, які встановлені в точці розмежування балансової приналежності, *відповідає вимогам чинного законодавства.*

Дане твердження спростовано вище.

Таким чином, Пояснення КП «Тернопільводоканал» не спростовують факту вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

На виконання пункту 26 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції (Правила розгляду справ), затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року за №5, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 6 травня 1994 року за №90/299 (у редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29 червня 1998 року за №169-р) (зі змінами) територіа-

льним відділенням листом від 04.08.2016 №12/950 надіслано КП «Тернопільводоканал» копію подання від 03.08.2016 №127 «Про попередні висновки по справі №853-ЗМС» (надалі – Подання).

КП «Тернопільводоканал» ознайомилось з Поданням та листом від 27.10.2016 №113/16 надало пояснення по справі №853-ЗМС, які аналогічні тим, що були спростовані вище та не можуть бути взяті до уваги.

Під час засідання адміністративної колегії представники КП «Тернопільводоканал» повідомили, що між підприємством та Плотичькою сільською радою досягнуто домовленості щодо врегулювання відносин з надання послуг централізованого холодного водопостачання у селі Плотича та надали проект трьохстороннього договору про надання послуг з централізованого постачання холодної води між Тернопільською міською радою, Плотичькою сільською радою та КП «Тернопільводоканал» (лист № 1010/17 від 29.05.2017). Проте, даний договір не передбачає припинення вищезазначених порушень.

Згідно статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції» штраф за вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції накладається у розмірі до десяти відсотків доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф.

Відповідно до листа КП «Тернопільводоканал» від 06.02.2017 № 255/17 дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за 2016 рік, згідно рядка 2000, графи 3 «Звіту про фінансові результати» Форма 2, склав 87939 тис. грн.

При визначенні суми штрафу враховуються наступні обставини:

- порушення законодавства про захист економічної конкуренції вчинено неодноразово;
- неприпинення порушення.

Враховуючи викладене, керуючись статтями 7 і 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», статтею 48 Закону України «Про захист економічної конкуренції», пунктом 11 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23 лютого 2001 року № 32-р, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30 березня 2001 року за № 291/5482, та пунктом 32 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року № 5, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 6 травня 1994 року за № 90/299 (у редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29 червня 1998 року № 169-р) (із змінами), адміністративна колегія Тернопільського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України

ПОСТАНОВИЛА:

1. Визнати, що комунальне підприємство «Тернопільводоканал» (вул. Танцорова, 7, м. Тернопіль, ідентифікаційний код 03353845) займає монопольне (домінуюче) становище на ринку централізованого холодного водопостачання в територіальних межах сіл: Івачів Долішній, Плотича, Гаї Гречинські, мкр. Гаї Чумакові (с. Байківці) Тернопільського району, де розташовані водопровідні мережі, які приєднані до мереж комунального підприємства «Тернопільводоканал», протягом 2008 - 2016 років та по даний час, з часткою 100%, як таке, що немає жодного конкурента.

2. Визнати дії комунального підприємства «Тернопільводоканал» по укладанню із споживачами сіл: Івачів Долішній, Плотича, Гаї Гречинські, мкр. Гаї Чумакові (с. Байківці) Тернопільського району договорів про надання послуги з централізованого холодного водопостачання, які містять вимоги, що погіршують законодавчо встановлені умови її надання, порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченим пунктом 2 статті 50 та частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, що може призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

3. Відповідно до статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції» за порушення законодавства про захист економічної конкуренції, зазначене в пункті 2 цього рішення, накласти на комунальне підприємство «Тернопільводоканал» штраф у розмірі 68000 (шістдесят вісім тисяч) гривень.

4. Визнати дії комунального підприємства «Тернопільводоканал» по необґрунтованому нарахуванню споживачам сіл: Івачів Долішній, Плотича, Гаї Гречинські, мкр. Гаї Чумакові (с. Байківці) Тернопільського району плати за послугу централізованого холодного водопостачання, порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченим пунктом 2 статті 50 та частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, що призвели до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

5. Відповідно до статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції» за порушення законодавства про захист економічної конкуренції, зазначене в пункті 4 цього рішення, накласти на комунальне підприємство «Тернопільводоканал» штраф у розмірі 68000 (шістдесят вісім тисяч) гривень.

6. Зобов'язати комунальне підприємство «Тернопільводоканал» в тримісячний термін з дня одержання рішення припинити порушення законодавства про захист економічної конкуренції шляхом:

- укладання із споживачами сіл: Івачів Долішній, Плотича, Гаї Гречинські, мкр. Гаї Чумакові (с. Байківці) Тернопільського району договорів, які відповідають вимогам Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення та Типового договору, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2005 № 630;

- припинити необґрунтоване нарахування споживачам сіл: Івачів Долішній, Плотича, Гаї Гречинські, мкр. Гаї Чумакові (с. Байківці) Тернопільського району плати за послугу централізованого холодного водопостачання, яке не передбачене нормативно-правовими актами.

Про виконання зобов'язання повідомити територіальне відділення протягом трьох місяців з дня отримання цього рішення.

Штраф підлягає сплаті у двомісячний строк з дня одержання рішення.

Відповідно до статті 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції» протягом п'яти днів з дня сплати штрафу суб'єкт господарювання зобов'язаний надіслати до Тернопільського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України документи, що підтверджують сплату штрафу.

Рішення може бути оскаржене до господарського суду у двомісячний строк з дня його одержання.

Члени колегії:

Н.Є. Черномаз, в.о. голови територіального відділення

А.Г. Левченко, начальник першого відділу досліджень і розслідувань

Н.С. Біловус, начальник другого відділу досліджень і розслідувань